

ke 19.3.2025

Opetus- ja kulttuuriministeriölle (kirjaamo.okm@gov.fi)
(jossa dnro VN/5507/2020 (ent. OKM/30/592/2017))
Tiedoksi Opetushallitukselle (kirjaamo@oph.fi)

12. täydennys Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n esitykseen aikuisten perusopetuksesta säätävän perusopetuslain 46 §:n muuttamisesta

Johdanto. Yhdistyksemme teki 7.4.2017 opetus- ja kulttuuriministeriölle esityksen aikuisten perusopetuksesta säätävän perusopetuslain (628/1998) 46 §:n muuttamisesta ja on täydentänyt esitystään 11 kertaa (16.4., 24.4. ja 18.8.2017, 19.1. ja 24.1.2018, 9.3., 22.5. ja 26.6.2020, 29.9.2021, 5.10.2022, 31.12.2024), viimeisimmällä kerralla lakiesityksemme samalla kokonaisuudessaan päivittäen.

Esityksemme tavoite on saada perusopetuslain 46 §:n 1 momentin toisena virkkeenä oleva aikuisten perusopetukseen sovellettavien perusopetuslain muiden säännösten luettelo päivitetyksi kauttaaltaan menetelmänä ja tavoitteena yhdenmukaisuus lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain kanssa, jolloin voisi mahdollistaa pykälien tulkinnan, että niissä säädettyä oppilaan huoltajan päätösvaltaa käyttää opiskelija itse myös alle 18-vuotiaana.

Näin luetteloon olisi tehtävissä seuraava tärkeä lisäys: ”kuitenkin niin, että jokaisen 13 §:ssä tarkoitetun oppilaan huoltajan uskonnon ja elämäntiedon opetusta koskevan ilmoituksen, pyynnön tai päätöksen tekee opiskelija”. Tämä olisi toki toteutettavissa erikseen 46 §:n 1 tai 5 momentissa.

Kantelin esityksemme tueksi samoin 7.4.2017 eduskunnan oikeusasiamiehelle Opetushallituksesta sen jouduttua aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ongelmiin luettelon päivittämättömyyden kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi 13.12.2017 oikeusasiamiehelle tämän pyynnöstä kantelu(ketju)ni ratkaisuksi vastauksen (OKM/12/022/2017), jossa se myönsi päivittämättömyyden ja lupasi, mutta tuloksitta, lainsäädäntötoimia jo vuodeksi 2018.

Asiamme vastuuvaimistelijalla hallitusneuvos **Jenni Nuutinen** vastasi 5.2.2025, että opetus- ja kulttuuriministeriössä ei ole valmisteilla perusopetuslain 46 §:ää koskevia lainsäädäntömuutoksia mutta että ministeriö kuitenkin seuraa lain soveltamista ja tarvittaessa arvioi lainsäädännön muutostarpeita.

Katsomusaineiden kehittämisryhmän loppuraportti tuki päätavoitettamme. Opetushallituksen asettaman *Katsomusaineiden uudistamista koskevan kehittämisryhmän loppuraportissa* (Opetushallitus, 5.3.2025) tarkasteltiin myös aikuisten perusopetusta. Kehittämisryhmän 10. ehdotus kuuluu seuraavasti (muotoilu Opetushallituksen tiedotteesta):

Muutetaan aikuisten perusopetusta koskevaa lainsäädäntöä siten, että vastaavasti kuin lukiokoulutuksessa, aikuisten perusopetuksessa opiskelevien alle 18-vuotiaiden katsomusaineisiin liittyvistä valinnoista päättää huoltajan sijaan opiskelija itse.

Tämä ehdotus olisi toteutettavissa lisäämällä perusopetuslain uskonnon ja elämänskatsomustiedon opetuksesta säättävän 13 §:n loppuun seuraava 7 momentti: ”Aikuisten perusopetuksessa 1 momentissa tarkoitettun huoltajan ilmoituksen, 3, 5 ja 6 momentissa tarkoitettun huoltajan pyynnön sekä 4 momentissa tarkoitettun huoltajan päätöksen tekee opiskelija.”

Opetus- ja kulttuuriministeriön raportin *Selvitys katsomusaineiden opetuksen nykytilasta ja uudistamistarpeista* (Eero Salmenkivi ja Vesa Åhs, 21.4.2022, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:13) sivulla 96 perusopetuslain muuttamisen tarve oli vielä epäselvää: ”Useimmilla aikuisten perusopetukseen osallistuvalla ei ole huoltajaa ja niilläkin, joilla on, lienee perusteetonta, että huoltaja tekisi nämä ratkaisut. Selvityshenkilöt eivät halua arvioida, onko tämä epäjohdonmukaisuus riittävä peruste lain muuttamiseen.” Tähän tekstiin liittyi yhdistyksemme lakiesitykseen viittaava alaviite 16. Tämän vuoksi lähetin kehittämisryhmälle 19.4.2023 kirjeen, jossa kerroin aikuisten perusopetusta koskevasta lakivirheestä ja esityksestäimme ministeriölle sen korjaamiseksi. Kehittämisryhmän loppuraportti ei kuitenkaan viittaa lakiesityksemme eikä varsinkaan ota sitä varteen.

Mutta kehittämisryhmän ehdotuksessa alle 18-vuotiaan opiskelijan päätösvalta aikuisten perusopetuksessa jäisi omituisella tavalla vajaaksi, sillä se ei edelleenkään koskisi perusopetuslain 10 §:ää opetuskielestä eikä 12 §:ää äidinkielen opetuksesta. Tämäkin seikka tulisi tietysti samalla korjata, jolloin olisi parempi toteuttaa yhdistyksemme lakiesitys kokonaisuudessaan. Yhdelläkään taholla ei varmaankaan ole perustetta torjua kehittämisryhmän yksimielistä 10. ehdotusta. Se kriittinen este lakiesityksemme tieltä on nyt poistunut.

Asiamme vastuuvaimin oli varmaankin saanut kuulla kehittämisryhmän 10. ehdotuksesta kolmelta ministeriönsä edustajalta kehittämisryhmässä. Saattaa silloin olla, että hänen vastauksensa otti tämän 10. ehdotuksen huomioon. Toisaalta hän viittasi tuolloiseen hetkeen (”Juuri tällä hetkellä”) ennen kehittämisryhmän loppuraportin julkaisemista ja saattoi täten sittenkin todella tarkoittaa vain tuolloista tilannetta. **Mielestäni tilanne on nyt muuttunut, ja asiaamme olisi syytä ministeriössä edistää.**

Allekirjoitus (kynästä): Matematiikan dosentti Jouni Luukkainen
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry [www.ateistit.fi]
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI
p. 045 212 9763; jouni.luukkainen@helsinki.fi